

BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART- SHAROITLARI

Dushabayev Abdulla Musaevich

Assistent, Jizzax politexnika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak ingliz tili o'qituvchisining asosiy professional funksiyalarini amalga oshirish imkoniyati sifatida tushuniladi. U chet tilini o'qitish jarayonida bo'lajak o'qituvchi faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini aniq va yorqin aks ettiradi

Kalit so'zlar: Kasbiy-pedagogik, kasbiy-gnostika, didaktik, kompetensiya, shaxs, identifikatsiya, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF ENGLISH TEACHERS

Dushabayev Abdulla Musaevich

Assistant, Jizzakh Polytechnic Institute

Abstract: This article is understood as an opportunity to implement the main professional functions of a future English teacher. It clearly and vividly reflects the specific features of the future teacher's activities in the process of teaching a foreign language.

Keywords: Professional-pedagogical, professional-gnostic, didactics, competence, personality, identification, future English teachers

Kasbiy-pedagogik kompetentlikka kiradigan barcha kompetensiyalarni amalga oshirishning asosida ingliz tili o'qituvchisining kasbiy-gnostikaga asoslangan kasbiy – lingvistik kompetensiyasi yotadi. O'quvchilarni haqiqatan ham tilni o'zlashtirishga tayyorlash uchun didaktik faoliyatning tuzilishini aynan u belgilaydi.

Zarur pedagogik kompetensiyalar va shaxsiy fazilatlarning sintezi o'qituvchishakllantiradigan ushbu konsepsiyaning asosini tashkil etadi:

rivojlanayotgan shaxsni ijtimoiylashtirish va shakllantirish bo'yicha amaliy

vazifalarni samarali hal qilish qobiliyati, ko'p madaniyatli jamiyatda o'zini anglash qobiliyati, globallashtirish jarayoni sharoitida samarali ta'sir o'tkazish qobiliyati, madaniyatlar muloqot, madaniyatlararo o'zaro aloqalarni amalga oshirish qobiliyati; qadriyat yo'nalishlari, tabiat, jamiyat, odamlarning ma'naviy tajribasi va o'ziga yo'naltirilganligini rivojlantirish orqali shaxsni jamiyatga muvaffaqiyatli qo'shilishi uchun qulay sharoitlarni ta'minlash. Kasbiy-gnostik kompetensiya o'qituvchining kasbiy- pedagogik kompetensiyasini tashkil etuvchi barcha subkompetensiyalarning mohiyatini belgilaydi.

Boshqa barcha kompetensiyalar uning asosida amalga oshiriladi. Bu ingliz tili o'qituvchisining tanlangan kasbiy-pedagogik funksiyalarini bajarishda amalga oshiriladigan barcha kompetensiyalarning asosidir.

Pedagogik shartlar – bu ingliz tili o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning yuqori darajasiga erishishni belgilaydigan muhim holatlar. O'quv jarayonida o'qituvchining kasbiy malakasini shakllantirish samaradorligiga yordam beradigan pedagogik shart-sharoitlar quyidagilardan iborat: o'zini o'zini baholash va o'zini o'zi anglash qobiliyatiga ega bo'lgan shaxsning sub'yektivligiga yo'naltirish, ijodiy muhitni yaratish; ish faoliyati uchun motivatsiya, o'quv jarayonining diloglashuvi. [1]

O'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning yuqoridagi shartlarini belgilashda bir qator tendensiyalarda kuzatilishi mumkin: pedagogik faoliyat mohiyatida o'zgarishlar mavjudligi asoslanadi;

- bilimga yo'naltirilganlikdan pedagogik faoliyatning shaxsga yo'naltirilgan paradigmasiga o'tish; pedagogik o'zaro munosabatlar jarayonida aks ettiruvchi madaniyatni shakllantirish;
- pedagogik faoliyatning ilmiy intensivligini oshirish;
- pedagogik faoliyatning fundamental pedagogik tadqiqotlar bilan aloqasi va boshqalar.

O'qituvchining kasbiy malakasini shakllantirishning pedagogik shartlariga quyidagilarni kiritishimiz mumkin:

- zamonaviy pedagogik fan, fundamental bilim va zamonaviy

texnologiyalarga asoslangan holda, ta'limning mazmuni, darajasi va sifatiga bevosita ta'sir qiladi, shuning uchun oliy ta'lim muassasasi o'quv jarayonida o'qituvchining kasbiy malakasini shakllantirishning birinchi pedagogik sharti sifatida hisobga olinishi – bu o'zini o'zi baholash va o'zini o'zi anglash qobiliyatiga ega bo'lgan shaxsning sub'yektivligini rivojlantirishga yo'nalishdir.

Oliy ta'lim tizimidagi pedagogik jarayonlarning o'ziga xosligi talabalarning ta'lim sub'yektlari sifatida o'ziga xos xususiyati ekanligiga asoslanib, bu ularning oliy ta'lim muassasasida bo'lish davri ongli harakatlar texnologiyasini o'zlashtirish bilan tavsiflanadi. Ushbu ibora: “nima uchun?” (maqsad) “nima?” (tarkib), “qanday?” (usul) kabi savollar asosida tushuntiriladi. Ta'lim sub'yekting atrofdagi dunyo bilan o'zaro ta'siri jarayoni doimo yuz beradi, uning natijasi ongning o'zgarishi hisoblanadi.

Shu bilan birga, shaxsiyatning rivojlanishi va faoliyatga bo'lgan ehtiyojning namoyon bo'lishi, shaxsning faoliyat jarayoni va natijalaridan qoniqish hissiga erishish, qiyinchiliklarni yengish istagi va murakkab muammolarni hal qilishning muvaffaqiyati, faoliyat jarayonida o'z imkoniyatlarini namoyish etish istagi bilan bog'liq.

Sub'yektivlik kategoriyasi fanda markaziy o'rinni egallaydi va u faollik, tashabbuskorlik, mustaqillik, refleksivlik va ijodkorlikni birlashtirgan shaxsning asosiy integral shakllanishi sifatida tushuniladi. Shaxs sub'yektivligining rivojlanishi individuallik, shaxsiyat, avtonomlik, mas'uliyatning asosiy ko'rsatkichidir.

Pedagogik faoliyat sub'yekti bo'lish bu faoliyatni o'zlashtirish, uni amalga oshirish va ijodiy o'zgartirishga qodir bo'lish demakdir. O'qituvchining sub'yektivligi, o'zini o'zi saqlab qolish bilan birga, shaxsiy rivojlanish uchun sharoit yaratib, faoliyat doirasidan tashqariga chiqishga imkon beradi. OTMning o'quv jarayonidagi o'quv faoliyati sub'yekti sifatida talabaning muhim ko'rsatkichi uning ushbu faoliyatning barcha ma'ruzalarni tinglash va yozib olish, adabiyotda eslatma olish, auditoriya oldida nutq so'zlash, bahs, munozara, dialog o'tkazish, hodisalar va vaziyatlarga analitik baho berish boshqalar.

Shuning uchun o'qituvchining muhim vazifasi talabalarni o'quv faoliyati sub'yekti sifatida shakllantirishdir, bu o'z faoliyatini rejalashtirish, tashkil etish, to'liq o'rganish, muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini anglatadi. Talabani dunyoqarashini shakllantirish uni faoliyat sub'yekti sifatida o'zini anglashini rivojlantirish demakdir. O'z navbatida, bu o'qituvchini o'qitishning dialogik xususiyatini kuchaytirishga, talabalarga o'zlarining fikrlari, qarashlari, maqsadlari, universitetning ta'lim jarayonida hayotiy pozitsiyalarini himoya qilishlari uchun sharoit yaratish majburiyatini yuklaydi.

Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, shaxsning faoliyat sub'yekti sifatida rivojlanishida motivatsiya shaxs faoliyatining yetakchi regulyatori vazifasini ham bajaradi. Shu bilan birga, nafaqat o'quvchining qobiliyatlari darajasi, balki uning imkoniyatlarini sub'yektiv baholashi va o'z faoliyati samaradorligiga ishonchliligi ham muhimdir. O'zining potentsiali, shu jumladan ijodiy qobiliyatini bilish insonni o'zini o'zi identifikatsiyalashga, ya'ni o'zi va qobiliyatlari to'g'risida yetarli g'oyani shakllantirishga yordam beradi. [7]

1. Г.Т. Формирование межкультурной компетенции студентов филологического вуза (английский язык): дис. ... докт. пед. наук. – Т., 2011. – 335 с.
2. Тимохина Е.В. Методика формирования профессионально-коммуникативной компетенции будущего учителя иностранного языка: Дис. ... канд. пед. наук – Нижний Новгород, 2015. – 176 с.
3. Hamdamov E. E. Technology Forming the Gnostic Competence of Future Teachers of Foreign Language. Bulletin of Gulistan State University. 2021. № 1. 50-55 pages.
4. Hamdamov E. E. The content of the language professional gnostic training of an English teacher. Bulletin of Gulistan State University. 2021. № 2. 35-41 pages.